

~~D. X. 92.~~

U. 68 (4.)

~~H. F. u. 68.~~

Emb. 11. 2. 6

Table des Ouvrages contenus dans ce Volume C.

1. Bazon. (J. A.) Eloge historique de l'université de Paris, latin, français, et avec des remarques
discours prononcé aux écoles de médecine le 11 8bre 1770.
2. Guerin. F. M. Mandatum ob recens natum Sereniss. Burgundiae Ducem.
3. Le Bel. (M. F.) Mandatum rectoris
4. Mandatum rectoris
5. Le Bel. (M. F.) Mandatum rectoris
6. id Mandatum rectoris
7. Hamelin. (P.) Mandatum rectoris.
8. id Mandatum rectoris
9. id Mandatum rectoris
10. Jacquin. (S.) Mandatum rectoris
11. id Mandatum rectoris
12. id Mandatum rectoris
13. Cogey. (F. M.) Mandatum rectoris ob dilatam Scholarum instaurationem.
14. Guerin. (F. M.) Mandatum rectoris
15. id Mandatum rectoris
16. id Mandatum rectoris
17. id Mandatum rectoris pro consecratione regis
18. Doussad. (Joan.) Panegyricus Ludovici magni obres hoc anno regni XLI praeclare gestas.
19. Broucher. (P.) Panegyricus Augustiss. Delphino dictus Lutetiae Parisiorum in collegio
Charomontano Ann. 1662.
20. Schoepflinius. (Jo. D.) Panegyricus Ludovico XY.
21. Crevier. J. B. L. Oratio in restitutam regis valetudinem habita in instauratione Scholarum
Collegii Dormano-Bellovacii. 1744.
22. Le Roy. (Chr.) Divi caroli magni, regis Francorum et Occidentalium imperatoris laudatio

23. Geoffroy (J. B.) De amore Patriae oratio.

24. Petit (Ludov.) Oratio de iis quae ad eloquentiam, tum sacri, tum profani codices
conferunt, praesidiis habitae =

25. Hauvilliers (J.) Ludovico victori moderato oratio.

26. Manque

27. Geoffroy (J. B.) Ex bello quod anno proxime elapso gestum est, gerendi hoc anno belli
quale omen repeti possit Oratio.

28. De Salmeus Pœ Estampe iconologique en forme de Médaille, dont le type représente le
es fils Des intéressement dessinée et gravée par J. J. Pasquier avec la
description de cette estampe.

29. Leroy (Chr.) Quantum litteris debeat virtus oratio.

29bis id Quo potissimum in instituendis pueris sublevari possit magistrorum
labor. Oratio.

30. Geoffroy (J. B.) Augustis parentibus Delphino et Delphinæ gratulatio.

31 Manque

32. Kaltor (Ant.) Oratio habita in instauratione Scholarum collegii Dormano. Bellouaci.

33. Geoffroy (J. B.) Quo loco inter cives vir litteratus habendus sit oratio.

34. Le Beau (J. L.) De pace oratio gratulatoria.

35. Kaltor (Ant.) Oratio funebris Mariae Polonorum regis filiae, Gallorum reginae.

36. Xaupi (Joseph.) Discours latin prononcé par = officii auct à la procession du recteur de
l'université, dans l'Eglise de l'abbaye royale de St Antoine avec la
traduction

37. Jacquin (Et.) Discours prononcé le jour de la procession de l'Université, à l'occasion
de la Profession de Madame Louise Marie de France (latin français)

38. Xaupi (Jos.) Compliment fait par = au nom de la compagnie à M^r de La Roche-
aymond au sujet de sa nomination à la chaire des bénéfices 1771.

38bis Guerin (P. N.) Mandatum rectoris. Praemium eloquentiae latinae

- 39 Mauduit (F) *Utrum Vulgo plebeciorum Liberos humanioribus litteris excoli oporteat Oratio.*
- 40 Nauvilliers (J.F) *Ludovico XV regi Galliarum dilectissimo Laudatio funebris*
- 41 *Ad Supremum Senatum gratulatio post reditum habita universitatis nomine*
42. Walter (Ant) *Oratio habita in instauratione Scholarum collegii Dormano-Pellovaci*

UNIVERSITÉS DE PARIS
BIBLIOTHÈQUE DE LA SORBONNE

13, RUE DE LA SORBONNE - 75257 PARIS CEDEX 05
TEL : 01 40 46 30 27 - FAX : 01 40 46 30 44

Inv.

SIGB

Sib11

SU

Cote

U 68 in-4

1153802502

23
D E
AMORE PATRIÆ
ORATIO

Habita in REGIO LUDOVICI MAGNI
Collegio Societatis JESU,

A JOANNE-BAPTISTA GEOFFROY, ejusdem
Societatis Sacerdote.

Tertio Idus Februarii, an. Dom. M. DCCXLIV.

P A R I S I I S,

Apud THIBOUST, REGIS Typographum,
in Plateâ Cameracensi.

M. DCCXLIV.

AMORE PATRI
ORATIO

Habitu in Regno Ludovici Magni
Collegio Societatis Iesu
A Joanne-Baptista Geofroy, ejusdem
Societatis Sacerdote.

Totius Libri Praefatus, an. Dom. M. DCCLXIV.

PARISIIS.
Apud Thibout, REGIS Typographum,
in Turris Carnotensi.
M. DCCLXIV.

DE
AMORE PATRIÆ
ORATIO.

ST illa totius Europæ, non blandien-
tis ex affectu elicitæ, sed ipso suffragantis
livore consignata vox; Galliam eam esse
Tellurem quâ nulla sit dignior Gentis
Amore Patria; Gallos eam esse Gentem
quâ Natio nulla est Patriæ Amore præstantior, ILLUS-
TRISSIMI ECCLESIAE PRINCIPES, PRÆSIDES ILLUS-
TRISSIMI, AMPLISSIMI SENATORES, CÆTERIQUE
OMNIUM ORDINUM AUDITORES ORNATISSIMI. Hinc
non dubito quin mirum multis accidat me in hoc argu-
mento versari, quod nequè novitatis florem præ se ferat,
nequè controversiæ argutias in se recipiat, sitque om-
nium sermone ita nixum ac judicio, ut unde veritatis jus
amplius obtinet, minorem fulgoris illecebram retineat;

& commendationis aliquid adjicere possit Oratori , ab oratione accipere non debeat. Atqui idipsum est quod ad illud præ cæteris assumendum me impulit maximè , qui cùm apud vos nullo sim nomine commendatus , hoc meriti loco mihi futurum esse conjeci , si eloquentiæ qualiscumque meæ primos conatus apud vos per ipsa Patriæ veluti lineamenta effingerem.

Accessit ad hunc ambitionis stimulum , quòd esse de officii mei ratione crediderim , ut qui , has in Ædes nuper venire jussus , Cives potiùs quàm Oratores instituendos suscepi , Orator ipse non priùs quàm Civis verba facerem ; & Amoris erga Patriam mei prævio specimine , quàm sit amanda Patria indicarem.

Non inutilis , nequè , ut opinor , injucunda res nobili & animosæ Juventuti , quæ in hac civili Musarum & Virtutum Palæstrâ , inter Patriæ vota & ad ejus commodum excolitur , eo jam se flore induit qui fructuum optimorum spem faciat uberrimam.

Gravis sanè quæstio , & quæ nec Demosthenis tonante altiùs spiritu , nec fluente uberiùs Ciceronis eloquio indigna , hunc saltem apud nos sibi reposceret emeritæ * Oratorem facundiæ , qui mihi quàm beneficus olim fuit Discipulo Magister , successori Auditor adest hodie tam be-

* P. ÆGIDIUM ANNAM DE LA SANTE.

nevolus ; meque per sua vestigia ire conantem cum spe quâdam sollicitâ videt , nunc quoque dux viæ quam tot suis sparsam floribus , tot vestros inter plausus emensus est.

Sed hoc mihi subsidii loco est , quòd Amor Patriæ sit & argumentum ejusmodi , cui addere possit aliquid Oratoris præstantia , mediocritas nihil possit detrahere ; & in eo evolvendum cœtu nobili ac erudito , qui totus Civium est ; atque illorum quidem quos Ecclesia multa Principes , Senatus non unus Legum vindices , Academia omnis Scientiarum interpretes , Conditio quævis optima optimos Cives complectitur.

Quapropter vestrâ fretus benignitate , hæc duo de Amore Patriæ inquiram , qualis Amor ille sit , & quàm dignus Cive , hoc primum ; qualem reposcat , & quàm dignum Patriâ Civem , hoc alterum. Quod utrumque in argumenti tantâ amplitudine , cùm non possim breviter , dum pro vestrâ quidem sagacitate fusiùs , pro meâ tenuitate confidentiùs persequor , in hâc ingeniorum luce laborantem benevolentia vestrâ recreate ; & Orator quidquid peccaverit condonate Civi.

P R I M A P A R S.

CIVES perindè atque homines nascimur ; nec alio priori vel potiori jure se nobis utendam tradit Societas , ac nos ipsa sibi fruendos reposcit Patria. Altera se nobis debet , debemur alteri , utrique vivimus : Societati quidem ex propensione naturæ , & ad hæc amœnissima studiorum atque voluntatum commercia quibus tota Humanitatis ratio quasi circumacta volvitur : Patriæ verò ex conditione ortûs , & ad hæc sanctissima virtutum atque officiorum consortia quibus tota Reipublicæ moles innixa incumbit.

Utrius Amor animos illapsu priore subeat , moveat fortiore impulsu , dominatu arctiore constringat , expendere quàm difficilis est laboris , operæ tam inutilis esse crediderim : quorsum enim Civis ab homine sejunctus , aliis ac ille describendus lineamentis existimetur ? Quem eodem ac illum partu Natura edidit , una utriusque mater ; paribus præceptis imbuit Ratio , una utriusque magistra ; curis omninò similibus , & ad germana propè munia complectuntur Societas & Patria , utriusque nutrix utraque.

Ambæ etiam in quo consentiant invicem aut dissident, nec vacat hîc inquirere, nec ita definire licet. A Societate robur & decus mutuatur Patria, eadem Societatis sedes est & vinculum: plus fortè jucunditatis Societas, Patria tantùm imperii, plus virtutis, imò nec minùs habet illecebræ. Atque illud negaverit nemo qui mecum perpenderit, Amorem Patriæ quàm imperiosa sollicitet affectûs potentia, quàm animosa promoveat officiorum alacritas, suavitas naturæ quàm ineluctabilis foveat.

Ac primùm quidem affectionis erga Patriam non aliam esse ac cæterarum propensionum vim rationemve qui dixerit, ille animi & sui parùm sincerus interpret, & alieni æstimator non satis æquus habeatur. Enimverò quis fateri dubitet affectuum, quibus obsequitur, plerisque sibi esse sive à consuetudine invecos atque cum illâ caducos ac mutabiles; sive natos ex opinionibus atque illis non leves minùs aut discordes; sive à fortunâ injectos atque illâ magis ambiguos aut versatiles. Imperant animo quidem, sed ità suppliciter & obsequiosè ut quam vim exerunt in illum, ab illo mutentur; concessumque dum exercent dominatum, dominium usque denegatum sentiant; paret animus, sed ità fastidiosè & heriliter, ut regnantes dum patitur, Regem semper exhibeat, lege sibi adversantem suâ, qui Solio descendat, non

cadat ; Sceptrum remittat , non abjiciat ; obtemperet ex propensione , non ex necessitate serviat ; sui retinens , etiam cùm sui largitor ; consciusque potentia vel dum authoritatis immemor.

Has originis ac mutationis vices ignorat sanè propensio illa , imperii plena & naturæ , quâ quisque tellurem quam primo cognovit intuitu , vel signavit vestigio , ita prosequitur , ut ejus studio subducere se nemo possit , posse nemo velit. Nascitur nobiscum videlicet , ut quæ vitæ nostræ nullâ parte carere debet , jam inde ab ortu vitam omnem , affectu sponse , Patria obtineat. Illo præeunte , infantis cujusque apud se nati animum tacitè quodammodò ingreditur ; Civemque designans in Homine vix delineato , primos sibi vendicat vagitus pueri , viri singultus habitura vel ultimos. Ardet ignis iste sinu nondum calente fervidus , vitalis animæ prævio spiritu ventilatus , infantia fasciolis impeditus non captivus , immerfus umbris non oppressus , roratus lacrymis non extinctus , nec cessat inter obleratos sensuum meatus vi quâdam invictâ obstrepere , donec per depastos pueritiæ obices , ad rationis usque facem eluctatus iter , eas ab illâ concipiat flammæ , quæ subindè ad imperii totius splendorem fulgeant.

Quæris Amor Patriæ apud quam multos igne ferveat ?
Scytham succendit inter nives , Hircanum fovet inter
nemora,

nemora, Persam & Indum Caucaſea inter ſaxa ſubigit, Thracem rapit ad arma, Tirium illuſtrat artibus, Parthi ſpiculis venena decoquit, & ubi rerum omnium parens natura, omnium egena, glacie riget, æſtu deficit, malis propè innumeris languet & emoritur, fervet amor ille veluti naturæ anima, atque ibi etiam Cives habet ubi terra vix homines.

Nescis quàm imperioſo dominatu Amor Patriæ ſeſe extendat: Regna Orbis & Provincias enumera; hoc ejus imperium eſt. Collectas in eorum ſinu, circumfuſas in illarum ambitu Gentes interroga, hic ejus populus eſt; opes vide alienis ex littoribus per mille tempeſtatum ac naufragiorum vices paterna in littora, illo vehente, aſportatas; hæc ſunt ejus fœnora. Opes eaſdem aspice, privatorum cum damno & ſine murmure, publica in comoda, illo repetente, projectas; hæc ſunt ejus tributa. Audi arma, matribus nequicquam plorantibus, illo increpante, ſonantia; hæc ſunt ejus ſubſidia. Bellatores intueri, uxoribus ac liberis fruſtrà moram injicientibus, ad mortem aut triumphum, illo rapiente, properantes; hos habet vindices, ſi velit, habiturus victimas. Quid multa: Omnium ſinus, ſingulorum animos explorator ingredere; hîc Amor Patriæ jura dividit; hîc regnat; lege diverſâ, non diſſimili; diſpari imperio & æquali: idem

ubique nec idem ; & in maximâ animorum discrepan-
tiâ dominator animorum sui maximè similis.

In Angliâ , veluti mare quod eam circumfluit , procellis
atrox, studiorum undâ fluctuat ; hinc fortè minùs timendus,
nisi esset , ut Oceanus , ipsâ fluctuum dissensione con-
cors. In Bataviâ , non aliter ac mercatus quem exercet ,
intentus fœnori , moras lucro novit apponere ; haud tamen
culpandus , nisi , ut fit sæpè in mercatu , lateat infidiosâ
nocte , luce ut quæstuosâ fulgeat : In Sabaudiâ , haud se-
cùs ac montes , quibus excubat , vallatus nimbis , lucida
inter nebulas tempora opperitur ; nec negligendus quo-
niam per illas , ut fulmen , igne cæco , pro rerum eventu
vel spe promptus ingruere. Apud recentes Italos veterum
audaciam prodigam sui alieni studiosâ calliditate novit
redimere ; apud Germanos fidem & obsequium inter mul-
tos dividit , interdùm tam fide quàm obsequio multiplex.
In Galliâ æstu præceps , ingenitâ quâdam alacritate fortu-
nam præcurrit , eventumque præoccupat , hoc magis ca-
vendus aliis , quod sibi minùs ipsi caveat ; in Hispaniâ
parturit graviter , eventum trutinat , & fortunam lentâ
quâdam festinatione conciliatam ad se deducit , tunc ma-
gis timendus cùm timere magis ipse videtur.

Miraris unde hæc Affectûs ejusdem in tantâ illius æqua-
litate diversitas ? Quin mirare potiùs in hac ejus diver-

sitate tantam æqualitatem reperiri ? Etenim cùm sive regiminis forma , sive institutionis ratio , sua sit cuique Genti propria , diversa verò in Gente quâlibet , necesse est ab ipsâ legum morumque discrepantiâ , tam dissimilem variis in populis Patriæ affectum excitari , quàm dissimilis cuique populo Patria obtigit. Adde aëris temperiem & locorum naturam , quæ utraque , cùm homines non minùs quàm regiones ipsas afficiat , suum ingeniis quasi succum, ut saporem fructibus ingenerat. Quin etiam vultus ipsos interroga , regionum haud secùs ac animorum mutòs interpretes ; nonne ab intuitu Telluris suæ , veluti flores ab aspectu Solis , ductum quemdam proprium ac gentilitium colorem mutuari quodammodo videntur ? Sive hæc affectui Patriæ vis indita sit , ut ipsam quoque frontem pervadat ; sive hoc naturæ consilium fuerit , ludusve consilio sapientior , ut natale solum quisquis apud externos vel hujus fastidio , vel illorum metu inficiari auderet , ipso vultu teste convictus perfidiæ argueretur , nec posset versari apud Peregrinos non Peregrinus.

Jam verò scire velis utrùm collectos in Republicâ Cives , an diffusos per Imperia populos Amor Patriæ vividius afficiat ? Quod quidem quæsitum à multis , multo animorum æstu sæpè agitaturn est , & eo tandem disputatum successu , qui solet esse contentionum illarum in

quibus res una ità ventilatur , ut ex opinionum diffidiis emergat nec alia nec eadem , & quò definita sæpius fuerit , definiri rursus hoc debeat magis , hoc possit minùs. Si quid me vel conjiciendo assequi liceat , vel deceat inquirendo statuere , hinc ego totam pendere controversiam arbitror , ut quæratur utra regiminis forma , huic promovendo affectui sit magis idonea , quem habet utraque maximum , facit utraque disparem.

Patriæ studium quid aliud in Republicâ , quid in Regno esse dixerim , nisi amorem libertatis in alterâ , in altero amorem Principis : In Republicâ , quoniam singula librantur æqualitate omnium , ibi Patriæ Amor tantò plus habere intelligatur propriæ illecebræ , quantò minùs exhibet alieni Imperii ; in Regno , quoniam arbitrio unius stant omnia , ibi Patriæ Amor tantò majore Imperio dicatur expugnare animos , quantò minore invitat illecebrâ. In illâ Civis totus enititur ne quis sibi imperet , nec obsequii nexus aliquandò recipit , nisi ut servitutis jugum effugiat : in illo Civis se totum imperantis profitetur , nec libertatis usum habet priusquàm obsequio illam constringi permittat. Hinc alter se magis amat quàm Rempublicam qui & Rempublicam amat sibi ; alter Principem diligit seipso magis , qui & seipsum diligit Principi. Plus fortè ad Rempublicam constituendam Amor hic illecebrosus

valeat , quoniam omnes dum sui juris esse permittit , singulorum ambitioni blanditur ; in Regno constituto plus possit Amor hic subditus , quoniam singulos æquali jure dum coercet , omnium ambitionem comprimit. Mitto quòd in Republicâ Amor ille magis inquietus , vulgò invidus , semper suspicax , aliquandò neque imperii patiens neque libertatis , & utrumque sæpè amittat alterius vel amplificandæ spe , vel amittendæ metu.

Ad Cives componendos quàm Regnum præstet alteri cuicumque regimini , senserant bellicosæ præsertim Respublicæ ; quæ Cives suos bellis sibi invicem succedentibus ita detinere cgebantur , ut eos brevi admodum pacis usurâ reficerent ; & usuram pacis eandem tot spectaculis dispungebant , ut plebi vetera semper fastidienti , ad nova ne cogitanda quidem spatium relinqueretur ; ratæ scilicet se bellis civilibus luituras quidquid externa bella non adimerent temporis ; tantumque pacis se amissuras quantum otii Cives acquirerent.

Quanquam ! hâc nos parte vincitis Respublicæ , quæ à formâ regiminis cum tot haberetis mutationum causas , habuistis ab affectu Civium , ut vos , vel salutis vestræ reluctantes , vendicarent ab exitio. Senferatis profectò quàm imperiosa sit affectûs in Patriam Tellurem potentia , quæ Cives de vobis benè meritos adeò malè excepistis aliquan-

do, ut per vos civitate carere cogerentur qui vobis dederant ut essetis adhuc civitates. Certabant Cives & Patria, hæc odiis, illi amore, sic tamen ut illorum amor hujus odia superaret, & quæ Civium ferè semper esset rea, nunquam omninò esset egena Civium.

Odium Romæ jurasti, Annibal; aderit sua sed nec omnis nec omni sacramento fides. Illam inter Ticini undas spectabis propè naufragantem, semianimem ad Trasimeni lacus spoliabis, urgebis ardentem ad Trebiæ ripas, in Agris Cannensibus habebis propè funeratam. Plura ne speraveris. Te ad Capitolium sistet illa vel undique pervia, vincet vel indefensa, vel attrita conteret. Tu Milites in illam ducis Patriæ suæ tam immemores quàm ab eadem diffitos; illa tibi opponet Cives quos vel ipso Larium suorum intuitu & igne succensa Patriæ fax ad redimendas clades suas eo inflammabit æstu, qui te vel inter laureatos victoriæ multiplicis aggeres clade non reparandâ obruat. Proficiscere tamen sacramenti reus; sed inter ipsa bellorum initia vel ab oppido de *Urbe* conjecturam cape.

In Italiam properanti occurrit Saguntus, urbs quantula, sed quanta civitas! Cedit hæc victori Alpium; arcem ingredere quæ jam tua est. Illam requiris in illâ mediis? Rogum hunc aspice congestis ædibus ardentem, hic omnis Saguntus est. Gentem petis? Hæc vide hominum

simulacra fervente busto pro mortis jure decertantia ; in his stat tota gens. Opes reposcis victori promissas Militi? Hunc cinerem occupa , nisi hunc etiam defendant funere in ipso vivaces animæ , & inter incendia pugnaces umbræ tueantur. Quæris hos ignes quis injecerit ? Civilis Amor illis ardentior , odio tuo atrocior , qui fortunam tuam nec potens vincere , nec ferre docilis , terret cadendo ; & ita hæret Patriæ ut neque illam Civibus stare superstitem , neque superstites illi Cives vivere patiatur.

I nunc , quisquis es , et dubita Amorem Patriæ , Amore quolibet , alio esse affectu potentior , addo & animosior officio. Quod ne quis temerè pronuntiatum arbitretur , iis suscipio , non evolvendum argumentis quæ fidem impetrando opinionem sui injiciant , sed definiendum exemplis quæ opinionem superando fidem extorqueant.

Vis amorem qui periculi genus nullum agnoscat aut omne superet ? Mitto Fabios atque Decios , & alios sui ipsorum proditores generosos , quos Roma vidit non semel & semper obstupuit. Amor Patriæ quàm sit sui prodigus & æstu inextinctus , docuit *Guesclinius* ille Militiæ vindex & rector Gallicæ , qui apud Britannos captivus , veluti *Regulus* apud Carthaginienses , non se , ut ille perdidit , ne servaret suos , studio ipso perfidus , sed redimere suos quàm seipsum maluit ; qui morti etiam vicinus ensem

illum, matribus Anglicis tam sæpè ploratum, afferri iussit; & quæ in hoc impressa erant lilia, hostili sanguine decolorata, conspiciat, detecto capite quod nudatum toties Marti pro Patriâ objecerat, pronus salutavit; id unum conquestus moriendo, quòd illo ense non satis usus esset, qui per illum omnia vicerat.

Vis Amorem qui affectus animi fortissimos flectat aut frangat? Mitto Camillos Civium vel ingratorum servatores, vindices Patriæ vel nocituræ Miltiades, aliosque qui Patriam experti novercam, veluti matrem vel sui dispendio coluere: Amor ille quàm sit omni jure vel injuriâ fortior, docuere *Montmorancius ille & Guisus*, qui in summâ Patriæ inclinatione opem, quâ indigebat, non privatis odiis morati sunt, uti cunctator ille Fabius præcepitque Scipio, sui quàm suorum amantiore, sed collectas ex æmulatione laudis inimicitias laude pari sibi donavere invicem; atque ante Altaria consignatam Christi Sanguine sibi juravere fidem quam Patriæ deinde rependerent; hoc digniores publicarum injuriarum ultores, quò privatarum minùs tenaces.

Vis Amorem qui naturam ipsam vincat? Mitto Brutos filiorum interfectores, qui prolem geminam Patriæ cum dedissent ad tutelam, ejus exitia molientem utramque damnare ipsi parentes iidem & judices; seque optimâ sui
parte

parte mactavêre hoc uno miseri quod superstites : Amor Patriæ quàm sit omni lege naturæ sanctior ostendit Alphonfus ille Hispaniarum adversùs Mauros defensor ac vindex , qui arcem ex multis urbibus superstitem propè unam , propè unus superstes ex militibus plurimis ausus defendere , filios non interfecit , ut Manlius , quòd injussi pugnassent ; sed captos in prælio , & hostili manu mactandos ante mœnia cùm videret , nisi cederet oppido , enssem ipse suum projecit ad tale facinus ; & in Liberorum strage ita stetit Heros & Civis animo , ut ne vultu quidem Pater.

Mirari sæpiùs contingit , Roma , cùm oculos in primas ætates tuas conjicio , tot tibi sine legibus fuisse virtutes , quarum deindè penuriam induxit ipsa legum copia. Supplebat istas videlicet Amor Patriæ , illas fovebat ; nec erat contrà cupiditates ulla legum necessitas , ubi sola vigeat cupido legum. At illud admirationis nonnihil meretur , quòd Patriam cum haberes pro Numine , & quidem solo vel præcipuo , ædes illi nullas dicaveris , quæ tot Numinum simulacra peregrinis ex plagis asportata sacraveras ædibus. Quanquam ! nec apud te Numen illud carebat templo , cui ipsa , quanta quanta esses , aderas templum. Erat ipsius Ara in hoc Senatu ubi Oracula Gentibus , ac Regnis fata denuntiabas , à conscriptis edicta

Patribus ; erant ipsius sacrorum monumenta in his triumphalibus plateis , ubi inter Scipionum statuas ferventia in ære & marmore Carthaginis incendia tuorum animis ignem accendebant , Vestæ tuæ altaribus ardentiores ; erat ipsius focus in hoc Capitolio , undè fulminabat in Orbem , Jove ipso potentius ; erat ubique ipsius tyrocinium in eâ Civitate ubi quot instituebantur liberi , tot illi fingeantur cultores , tot adornabantur victimæ.

Fuit apud te hæc quondam officiorum quæ Amor Patriæ imperat animosa sanctitas ! Felix forte tuâ nisi hoc ipsa frangeres vinculum , & aliquid esse patereris Civium quod non esset Civitatis ! Factum inertiam tuâ & infelicitate , quod Legiones tuæ aliquando non Consulares , sed Consulis proprio nomine dicerentur ; quo accidit ut non jam Cives vereri solitæ in Ducibus , sed Duces vel contra Cives ipsos sequi promptæ , tibi adimerent , quàm tuis jurabant fidem , sacramento ipso perfidæ : factum imprudentiam tuâ & confidentiam , quod tot Alienos apud te Civitate donares ; quo contigit ut cum mores tuos non susci- perent , suos injicerent tibi , ipsa quo plus hominum acquireret , hoc plus amitteret Civium. Factum ambitione tuâ & perniciæ , quod in Gentes exteras diffusa , te veluti unam in Orbe omni Civitatem arbitrareris ; & omisso tuo nomine , appellatione quàm simplici tam ambitiosâ , *Urbs*

vocari velles, jam Roma non re magis quàm nomine.

Ita Vefanam Gentium domitricem proprius fulgor excæverat, ut non intelligeret Amorem gloriæ sejunctum ab Amore Patriæ, tot esse vitiorum fontem, quot sociatus uterque virtutum est parens. Heroëm date cujus impetum ad arma præcipitem Amor Patriæ non coërceat, illum horrebit tellus omnis prædonem, victorem propria vix feret, hominem propè nulla fatebitur; Civem se meminerit, Imperatorem optabit omnis Regio, Patrem agnoscat sua, Tyrannum nulla expavescet. Quid ità? Quoniam nempè Amor gloriæ cupido est, quàm immensa votis, tam æstu impotens, quæ dum Heroi populos exhibet sibi veluti ad serviendum natos, hunc præter fas & per nefas orbem totum tandiù jubet armis invadere, quantiù suspicatur esse in Orbe aliquid quod ambitio dominatu non pervaserit; Amor verò Patriæ virtus est, diffusa quidem studiis, sed definita legibus, quæ dum Civem admonet se natum Civibus, vetat illum esse in armis diutiùs quàm Reipublicæ jura permittant, aut exigant comoda; & eodem imperio agit in pugnam aut à pugna revocat, dignum victoriâ cum jubetur illam occupare; cum omittere cogitur, illâ majorem.

Quod utrumque ut probetur certiùs, contractis sæculorum spatiis coëant hodiè simul, & huic orationi com-

mendationem, quâ indiget, nomine suo adjiciant Alexander Macedonum, Gallorum Rex Henricus. Ambo præliorum numero, excelsitate animi, amore laudis, summè pares, summè dissimiles. Uterque Regno natus, sed quod alter paternis armis stabilitum suo jure posset regere pacificus, nisi bellicosum esse propria suaderet ambitio: alter avito jure debitum propriis armis quærere cogeretur, bellicosus quia pacificum esse aliena non sinebat invidia. Ille apud exteros vagus, Regum in coronas impunè ut luderet, populorum capita decussit gladio, vel jugo contrivit; hic suâ in Regione bellum gerere coactus, & suum gladium & alienum jugum avertit ab hujus etiam capite populi qui Regum coronam sibi flagitiosè inviderat. Ille opes & vires Patriæ aliena in Regna secum vehens, tantùm suis adimebat quantùm æmulis ademptum veller, horum domitor, illorum prædator, utrisque metuendus. Hic peregrinas opes & vires è Patriæ sinu ejiciens, tantùm periculi à suis removit, quantùm subsidii ab alienis petierant, horum victor, illorum servator, utrisque admirandus. Regalis inter infantia lusus quid fles, Alexander? Nempè paterna, te audiente, narrantur facinora; &, quæ urget vel puerum ambitio; metuisne Regni hæredi quò plures ad possidendum, hoc pauciores ad vincendum laudis æmulo Provincias relinquat. Inter civilium

præliorum æstus quid fles, Henrice? Nempè avitum, te spectante, Regnum vastatur; &, quæ vel juris sui vindicem agit miseratio; hæredem te propè non velis Imperii quod tibi victori occupandum est. Inter Heroas quis utroque major, nisi alter hominem se aliquandò immemor, dum inter Deos locum affectat efferente animum altiùs superbiâ, lauros admotas fulmini propè combureret; alter Heroem se aliquoties oblitus, dum inter amatorios versatur cœtus, voluptate fortitudinem exanimante faciliùs, palmas myrthis adrepentibus livescere pateretur. Uterque immaturâ & violentâ morte oppressus cecidit; sed ille, veluti fulmen post incensas urbes, ipsarum ruinis, & vi propriâ in cineres actum, horrore pari ac ruinâ; hic, veluti Sol post dispuncta radiis vitalibus ac beneficis dierum aliquot spatia, tempestate inimicâ ereptus Orbi, & ante tempus deficiens, damno simili ac desiderio. Alexander apud exteros occidit, ambitione quàm vagus tam distractus funere, flendus paucis qui omnibus propè noxius; Henricus inter suorum amplexus & lacrymas occubuit, studiis quot olim contrariis laceffit, tot communibus repetitus votis, defletus singulis qui omnium pater.

Fuit hæc utriusque Regis fortuna! Sed qualis fortuna utriusque Regni? Mirata est Macedonia Imperium quod Alexander pacatum acceperat, ità ejus victoriis debilitatum

& exhaustum, quasi cladis multiplicis damna pertulisset; mirata est Gallia Imperium quod Henricus vincendum habuerat, ita vel inter ejus prælia servatum, vel reparatum beneficiis, quasi neque alienæ avaritiæ præda, neque civilis discordiæ theatrum fuisset.

Principem utrumque pari indole, exitu dissimili, propè redivivum ætas etiam nostra suspexit, Alexandrum in Carolo, Sueco Principe, sed sobrium, magis acrem, tam animosum, æquè præcipitem, Heroëm fortè nimis, nec satis Regem; Henricum in Petro, Moscho Cæsare, magis ferocem ingenio, ac studio subactum, humanum cultu, exercitatione propè Gallum, Regem fortè magis quàm Heroëm, sed nec indigum heroicæ laudis, & laude Regiâ cumulatum: ambo bellis mutuis exercitati, ut intelligeretur in altero quantum audaciæ fervidæ ac præcipiti fortuna valeat addere, in altero quantum fortunæ detrahare possit virtus animosa & provida. Carolus Germaniam armis concusserat, Poloniam præliis occupaverat, Moscoviam labefactaverat victoriis, Orbem penè totum nominis sui terrore ita repleverat, ut prævia fortitudinis fama operæ vix quidquam fortitudini relinqueret; Moschus verò Cæsar victus sæpè, nunquam fractus, Imperio propè superstes Imperator, ita stetit in adversâ sorte, ut ab ipsâ fortunæ pertinaciâ constantiam edoceretur quæ illam

frangeret ; Sueciæ Rex occidit eo demùm fato quod Alexandri decebat æmulum , & quo æstu glaciales plagas , constrictaque gelu æterno regna incenderat , absumptus est ; populisque nihil sui præter famam factis parem , nec minus famâ ipsâ desiderium reliquit , Heros major , si magis Civis. Regnavit Moscoviæ reparator eâ dudum fortunâ quam Henricus meruerat , Imperia lustravit plurima non spectator otiosus , sed operosus explorator ; Artes in eis varias didicit Tyro , tractavit Artifex , in Patriam asportavit Redux , suasit Hortator , Magister edocuit , illustravit Princeps , Imperator promovit ; & inter illarum studia occumbens , Gentem reliquit instructam classibus ad commerciorum fœnora , litteris perpolitam ad consortiorum illecebras , imbutam moribus ad societatis officia , virtutum succo nondum vegetam , sed jam earum suffusam colore , ac nexu fœderatam , maximus Princeps idem & Civis optimus.

Pergamus ultrâ , & Amori Patriæ quàm illecebrosa suavitas adjuncta sit indicando , hanc Orationis partem absolvamus. Suavitatem dico quam sonat vel ipsum ejus nomen deductum à parentibus videlicet , quasi quæ paterna simul & materna tellus est , paternum Imperium materno veluti obsequio condiat ; & utrumque non feliciter minùs quàm suaviter exerceat. Hinc non mirum quòd

quæcumque Tellus illa sit, aliâ quâvis Regione plus nobis arrideat, & Patriâ quisquis caruerit, illius jacturam nullâ vel dignitatis vel fortunæ cujusslibet accessione pensatam arbitretur.

Cyclopum furoribus ac Circæis venenis ereptum te, Ulysseu, ea tandem excepit Insula, in quâ tot occurrunt voluptatum illecebræ, quot in illam te deduxêre infortuniorum vices; maris defessum laboribus inter flores facilis & amæna quies occupat; cubantem sopore vitali & irriguo diffusus per membra somnus reficit; evigilantem omnis ludorum species ambit ac circumvolat. Sistunt se ad vota, præter spem, suprâ modum, oblectamenta passim obvia, quorum ne effigiem quidem attingant ambiosa deliræ mentis somnia, naturam & multitudinem sola possit *Feneloniaci* ingenii ubertas & amplitudo colligere. Hæc inter quis desiderio sit locus? nisi fortè ut quantum voluptatis, diuturnitatis tantum habeat ista felicitas? Næ tu ambitiosus es parum! Diuturnitatem petis? Perennitas promittitur. Age; Immortalitatem occupa: fugam meditaris! Nempè Ithaca obversatur animo memori: sed quid illa est nisi rupes ex abrupto præceps, & exitio suo suspensa? Ità quidem: sed Patria tellus est; & in eâ jus mortis exolvendum ipso immortalitatis jure alienâ in plagâ obtinendo satius videtur.

At

At fortè Ithacam dum cogitat , hanc Imperium esse suum reminiscitur ; nec tam Amor Patriæ Civem , quàm Principem Regni cupido stimulat ? Sed quid est , Ovidi , quòd Româ ejectus tot illam repetas votis , quot illa te probris oneravit (hæc quidem meritum & graviora , si quid esse potest Civi Patriæ jacturâ gravius ?) librum , teipso , feliciorem eò mittis , quò ire Domino non licet ; & ibi hospitari amas Poëta , undè exul abesse cogeris. Sed Roma hæc tua , quid nisi noverca est , quæ avulsum ab Uxoris ac Liberorum amplexu te sinu suo æternùm expulit , & ne oscula quidem flentem inter flentes Cognatos passa est dividere. Ita sanè ; sed Patria tellus est ; & ibi cineri tuo locum petis , saltèm postfata Civis , ubi Civis antè fata esse desiisti.

At fortè sensus illos ipsi ingenerat horror Insulæ in quâ sic vivit , ut vitæ sit propè nescius ; nec tam Patriæ illecebra Civem , quàm exulem hospitii movet acerbitas. Sed ecce ex Americæ sylvis ac rupibus abductus hanc urbium Reginam Civitatem Barbarus quispiam ingreditur.... Superi ! qualem credamus hominem esse animo , cui vel in vultu vix quidquam est hominis. Compellemus illum , si lubet ; quid tu , hospes optime , in hâc virorum qui te officiis certatim ambiunt multitudine ac festivitate solus versaris ac nubilus ! Non tibi admirationem movent

ista Urbis amplitudo , in Urbe istâ ædium sociata majestati concinnitas ; inter has ædes descripta tanto laborum viarum spatia ; spatia hæc eadem tam multo flexuum sinu diffusa , tanto Civium numero contracta , tam splendido Platearum orbe coronata ; Plateæ tot fastigiata Palatiorum tectis , tot ferventes Procerum curribus , tot populorum undis agitata , ut possint ipsæ haberi , vel in urbe unâ , Civitas alia multiplex ; non te ad hilaritatem vocant venusta quæ occurrunt ubique spectacula , quorum ut ipse pars non illepida fueris aliquandiù , parte nullâ defraudaberis ? Quid ille hæc inter ? Ædes istas veluti casas suis ampliores videt , stupet , fortè admiratur , indignatur omninò. Quorsum verò ? Nemorosos Penates , Lares erraticos , conscios natalium recessus , & consignata infantia rudimentis antra cogitat. Sed hæc vix humana sunt imò ne humana quidem sed in his Patria tellus est. Et quæ vix habitanda videntur Homini , Civem totum loca sibi vendicant.

Hoc in homine peregrinò fastidium miramur , rideamus fortè in Barbaro reperiri ; sed quotus quisque nostrum est , qui si expunctus è numero Civium fuerit , non se ex hominum societate deletum propè arbitretur ? Acerbitatem exilii augebit , credo equidem , vivax hujus Regionis memoria quâ nulla est situ jucundior , aëre salubrior ,

Civium moribus elegantior , rerum omnium copiâ & amœnitate pretiosior. Habet ista quidem , & plurima , propter quæ populis aliis nihil invideat , invideatur sibi ab omnibus ; sed hoc habet potissimum quòd Patria tellus est. Et ideò hujus Amor omnem aliam vincit aut supplet illecebram.

Atque hæc est Amoris in Patriam suavitas , quam si quis miretur exemplorum luce spargi potius quàm evolvi argumentorum inquisitione ; cogitet hanc esse illius naturam ut animo quàm altè defixa est , tam ægrè pervadi se ab ingenio patiatur ; nec aliâ meliùs probetur ratione , quàm quòd nullâ probari possit aut indigeat. Parcamus ergo pluribus ; & Amor Patriæ quàm Cive sit dignus cùm nemo nesciat , quàm dignum Patriâ Civem reposcat parte Orationis alterâ properando expendamus. Hanc autem dum contraham quantum in me erit , quam fastidio vestro conabor adimere , addite favori amplitudinem.

SECUNDA PARS.

OFFICIA quæ Amor Patriæ suadet aut imperat, ejusmodi sunt, eoque numero, ut hæc neque singula definire sit Oratoris, nequè Orationis complecti omnia. Sed illorum sibi quisque ità conscius est, ut quàm explicari se non permittunt, tàm ignorari non patiantur. Huc igitur adesto quisquis es, à nobis inchoatus Civis, officia te qualia & qualem te reposcant, cursim & obiter perpendere tecum juverit. Hæc autem duo vide potissimum, Patriæ ne aut tribuas minùs quàm meretur, aut studeas aliter ac postulat.

Sua cuique Civium incumbunt officia; & hæc quidem pro illorum conditione diversa, pro multitudine innumera, quæ ut facilè impleverit nemo, nemo impunè neglexerit. Alii sublimes arce Imperii corpori politico ità præsunt veluti humano caput, atque in subjecta quasi membra dominatum exercent altum supercilio, splendidum intuitu, colligendis æquè ac dividendis opibus intentum, partibus cæteris imperantem eâdem lege & inservientem, & illarum quàm ditatum muneribus tam in illas munificum.

Sedet Rex , veluti anima , corporis circumscripta nexibus , diffusa spiritibus , reparata succo , sanguine fluida ; sic agens inter multa ut eadem sit imperio , sic multis intenta ut actione multiplex , una in omnibus , omnis in singulis , & illud perenne foveat vitæ motûsque commercium cujus ipsa est , ut dignitate , sic fœnore , pars optima.

Cives alii , sive qui viciniore capiti ejus jura participant citiùs ac dividunt arbitria , sive qui corde circumfusi motus ejus excitant æquabiliter & affectus reciprocant , sive qui ab utroque remotissimi tributa immittunt tardiùs , & accipiunt munera ; ità sunt obsequiis distincti , ut sociati studiis ; ità in corpore divisi , ut indivisum corpus ex illis coalescat ; ità in agendo diversi , ut omnium nexus sit ipsa singulorum diversitas.

Quàm sit de Imperiorum fato ut hæc vigeat in omni Republicâ , per quam Respublica omnis viget , membrorum consensio , sensisti , Roma , iterùm mihi vocata quoniam ut virtutum quibus se debent Imperia , sic vitiorum quibus labefactari solent , una propè omnium parens ac nutrix. Quandonam pessima fuit apud te rerum conversio ? Nonne cum rupto Civium fœdere comitia tua , nec jam tua , eos acciperent & darent motus qui Civitatis molem inclinarent in lapsum ; eas paterentur ac cicerent procellas quæ Reipublicæ navim agerent ad naufragia ;

eos conciperent & ventilarent ignes qui ad Imperii totius incendium exardescerent ? Ut enim Tribunorum atque Consulum tuorum omittam dissidia , quod infortunii genus tibi deesse passi sunt Marius ac Sylla , par illud Heroum ac rebellium , quorum alter Barbarorum quos ab Italiæ finibus expulerat , metus apud te renovavit , superavit furores ; alter *felicis* nomen infortuniis tuis mercatus , eò usquè processit audaciæ ut in liberâ gente folium invaderet , eò usque confidentiæ ut illud defereret , & ibi *altum dormire* auderet *Privatus* , ubi Dictator omnium in perniciem vigilaverat ; uterque Cives tuos à te idcirco disjungens sociatis illorum contra te viribus sustulit omnino Rempublicam , quæ discordi sinu tot complexa Reges æmulos quot Regum domitores , jam sibi nec imperare noverat nec obsequi , triumphatumque Orbem suis de seipsâ triumphis ulciscebatur.

Sortem hujus similem non vereris quidem , Gallia , eo tenenté Sceptrum Rege qui varia per obsequia diffusos Regni ordines Imperio suo ita colligit , ut te fati securam tui , alieni arbitram , Orbis partim amicus gratuletur , partim inimicus timeat , spectator omnis admiretur. At quàm lugubre tu ipsa tibi spectaculum aderis , si ex hoc sublimiore felicitatis gradu oculos in eam ætatem conjicias , quâ tuis à te desciscentibus , ruentibus in te exte-

ris, utrisque præda & ludibrium ità miserè jacebas, ut tibi imperaret nemo, servires omnibus, & ipsa Regnum tolleret Regnantùm multitudo.

Tanti est scilicet ut Cives communibus vincti officiis eo sibi invicem adhærescant animorum nexu qui & Imperiorum vinculum est; neque illos solùm privatæ rei studium à publicâ nunquam dimoveat, sed etiam rei Amor publicæ privatâ quâlibet utilitate vel spe constringat arctiùs, fortiùs moveat, impellat potentiùs, laboris cujuslibet patientes, periculi nullius timidos, viventes aliis sæpiùs, suis rarò, vix unquam sibi.

Quem enim appellabo Civem? Illum præ cæteris atque in cæteris unum, qui Patriæ Amore ductus nequè laudem nisi ex ejus splendore, nequè salutem nisi ex ejus incolumitate, nequè fatum nisi ex ejus sorte sibi quæsierit. Cui, ubi de Reipublicæ commodis agitur, nihil arduum sit aut leve, nihil pretiosum nimis, aut minùs nobile: nihil alienum à se, aut suum; qui totum se tradat Patriæ, Patriam, vel si deficient ab illâ cæteri, totam in se uno colligat; multa cum possit, plura suscipiat, exoptet plurima, timeat esse inutilis, prodesse laboret, necessarius haberi non velit.

Civem appello Heroem qualem frangenda expectant Alpium culmina, & percussa jam saxa resonant; quem, si de ejus præstantiâ Proceres interrogaveris, dicant animo

ut genere Principem ; si ejus humanitatem à Civibus reposcas , respondeant popularitate Civem ; si fortitudinem à militibus repetas , votis efflagitent Ducem ; quem denique Aula ut suas delicias indicet , Civitas ut suos Amores exprimat , Castra ut suam spem significant ; gratulatione divisâ , concordi admiratione , CONTIUM nuncupabunt.

Cives appello Patriæ Religionis assertores Sanctissimos , quales hîc intueri licet vel in paucis plurimos ; quos Ecclesia universa suarum legum cultores , custodes fidei suæ , suæ doctrinæ interpretes ac judices ; propria cujusque illorum Ecclesia Parentes affectu , officio Pastores , solâ dignitatis ac virtutis excelsitate Principes dum sibi gratulatur , illorum laudem absolvit & suam.

Civem appello virum * qui in eo Senatu constitutus cujus splendor Galliâ ipsâ longiùs diffunditur , ita in variis ejus dignitatum gradibus stetit ut primum attingeret excelsitate mentis , primum ità occupat ut omnes laborum universitate complectatur ; qui munus quàm splendidum tam difficile tunc auspicatus cum gravia juberet gravior necessitas , ita se gessit Regi gratus ac Populo , ut alterius promoveret jura , alterius superaret vota , consulere utriusque commodis , & amores colligeret ; dignus qui & ab Augustissimo Senatu studiorum suorum interpres , unus

* DD. DE MAUPEOU , Senatûs Principem.

morem electus , mitteretur in Regiam ; & benignè admitteretur ab eo Rege , qui optima moneri cùm velit , audire amat optimos.

Hi sunt profectò quos Cives nequè adulatio scripserit , nequè deleverit invidia. Verùm id genus hominum studio suo quàm pretiosum , quàm definitum numero ! Censoris munus , quod me tenuitatis conscium non deceat , non juvet censuræ timidum , fingamus in se recipere virum aliquem oculo sagacem & studio , intuitu erectum & animo , vitiorum expertem & impatientem , qualem habuit Roma plurimùm , qui probitate Rutilium , Manlium audaciâ , æquitate Metellum , Catonem severitate referat ; populi capita & studia ille si recenseat , nomina Civium scribet multa , an multos Cives hinc conjicite ?

Ut enim silentio prætereant has veluti mutas hominum effigies quos vix delineatos , nondum inchoatos , vel pertæsa operis , vel defessa ludo Natura in hanc mundi planitiem ex fastidio & ad ludibrium projecit ; ut quâ miseratione indigent tolerantur , dicam-ne homines illi an illa hominum simulacra aut rudimenta , qui sine ullâ sui progressionem crescunt ; & annos ætatum plures cùm excesserint , ævum ipsum infantia vel tardè excutiunt , vel repetunt brevi , serò pueri , citò senes , nunquam viri : ut , quem merentur , effugiant sibi homunciones po-

lituli, quorum laus est unica, stertere molliter, blandiri ferociter, ineptire suaviter, & cum pretio quodam vilescere; ut, inquam, hâc in Oratione non habeant quem nec habent in Societate vel Patriâ locum, quot occurrent inutiles, & idcirco noxii greges hominum illorum quorum ex copiâ maximè penuria Civium arguitur. Age, Cenfor quisquis es, tanti compos nec timidus muneris.

Civem quærimus consilio manuque optimum, qui gladium ex Patriæ manu promptus arripere, gestare ad tutelam idoneus, docilis ad nutum ponere, mori pro illâ non timeat, sciat in illâ vivere, animæ nequè parcus, nequè prodigus, sed illius dator sapiens, servator audax, Heros utrinque. Bellatores hâc imbuti indole cum nec defuerint, nec desint, in eâ Gente quæ belli studiis tam viget quàm nitet Pacis artibus, aliis obsequium cum authoritate, aliis otium cum laude, omnibus *coronas* propera pro militiæ gradu diversas, pro virtutis jure insignes, pro facinorum dignitate splendoras, perennes etiam pro diuturnitate officiorum: illis ornari ament Tribuni, inclarescere Centuriones gestiant, donari se Principes non dedignentur, non querantur se defraudari Milites. Imò & his ascribere non pigeat, bellatorem veteranum, membris propè cruentum omnibus, sed & omni & solo intactum animo, cui vitæ idcirco minus superest, quòd plus ex illâ impen-

derit Patriæ ; illi provide annuum vectigal , naturæ subsidium , dignitates aliquot , fortunæ solatium ; cruces flammeas , virtutis præmium , quas manu fasciatâ dum ventilabit , hoc veluti Herois sigillo reliquias hominis in se consecret.

Verùm an aliquo inter Cives donabis loco hos præfervidi Pugiles animi , quos vel probrosæ laudis æmulos , vel theatricæ cujuspîam Helenæ victimas , stimulante ad vindictam invidiâ , ducente in arenam furore , rabie agente in vulnera , præcipitante in mortem desperatione , nequè rationis aut amicitîæ autoritas , nequè Legum aut Religionis sanctitas , nequè Patria ipsa inter illorum gladios media , alterius manu configenda , sternenda vulnere alterius , utriusque cruentanda furoribus deterrere possunt aut flectere. Age Cenfor , hoscine tu Cives dixeris ; dic sicarios , & scribe gladiatores.

At ecce furentibus gladium dum conamur eripere , quis ille occurrit Bellator amens luctu , & dolore impotens ? Fallor ? An gladium ipse suum frangit palàm ? Quid tu ? Num aliquid peccavit ensis aut erravit manus , quòd alterutrius damno & exitio , novus Scævola , expiatum velis ? Imò verò ; Militiæ fastidium injecit laudis aut mercedis negatæ , non ferenda viro , qui hostium impetus tulerit , injuria Civem credideram. Age Cenfor ; *equo & armis* Mercenarium exue.

Cives quærimus qui Patriam illustrent artibus ac disciplinis perpoliant. Illos mecum ingredi canoros Musarum recessus, & resonantia multiplici Apolline Palatia, in quibus permixti Regni & Ecclesiæ Proceribus Academici Senatûs Proceres elegantiarum omnium arbitria exercent, exempla offerunt. Vetera sic imitantur ut ea novitatis flore exornent, nova sic proferunt ut ea vetustatis sapore dissimulent, virtutes ac litteras tam facili simul ac felici nexu consociant, ut propter aspersam moribus urbanitatem, civilis res illis non debeat minùs quàm litteraria propter attritam sermonis barbariem; utraque famæ Immortalitatem quam laboribus consecrantur, ac suffragiis dividunt, ipsis pro meritorum jure vendicet. His & ascribe scientiæ non degeneris cultores operosos, quos ab illorum cœtibus vel conditionis natura, vel studiorum diversitas removet, sed elegantiarum cognatio quædam & ingenii affinitas ità conciliat, ut nequè multùm dissideant moribus, & litteris omninò conveniant.

Verùm ut omittamus tot maximè venales nugarum minimè vendibilium textores, quorum opera tenui fulta tegmine & pondere, inter sonoras pontium crepidines foliis ad omnem venti sibilum hiantibus fuzurro discordi & querulo lectorem advocant, emptorem non impetrant, & quæ censurâ quâlibet meliùs castigat publica vox, vel

potiùs publica de illis taciturnitas ; quâ illos donabis laurea Censores optimorum pessimos , qui famæ nullius propriæ compotes , alienæ omnis ocores , Parnassi per hortos plena invidiosi laboris otia dum peragunt , vestigia sua his spargunt venenis quæ floribus etiam quos labor eximius protulerit livorem inducant ; adeoque non profunt Patriæ , ut illi quoque prodesse volentibus noceant ? Quâ præsertim notabis pœnâ authores illos Patriâ nullos ac Religione , & idcirco utrique metuendos maximè , qui peregrinis mendaciorum ac flagitiorum in officinis elaborata ad impietatem & inverecundiam illinc emittunt opera , quæ videndo paveat Fides , delibando erubescat Pudor , tractando Innocentia sordeat. Age Cenfor ; hoscine tu Cives dixeris ? Dic veneficos , dic corruptores.

Cives quærimus qui externarum opum accessione Patriæ ubertatem promoveant , aut reficiant egestatem ? Scribe illos Oceani multiplicis mensores fœnerarios , qui dissociata tot marium tractibus Regna , mercium ac pecuniarum fœcundâ quâdam commutatione ità confociant , ut gens una , quæ apud se redundant dum cedit alteri , quæ sibi defunt accipiat ab alterâ ; & Orbem , quantus quantus est , quisque populus quasi vectigalem habeat.

Verùm quo illos portu colliges viatores inquietos , qui mutandi hospitii vagâ cupidine abrepti , plagas per omnes

errare amant , non veluti Athenienses , ut Patriæ dignitatem circumferendo , reverentiam ipsi concilient apud Barbaros ; non veluti Romani , ut quod in unâquaque Regione optimum deprehenderint , revehendo secum in Patriam , ejus mores ignotâ priùs urbanitate perficiant ; sed undè virtutibus vacui excefferant , huc revertuntur onusti vitiis , quorum lucem , ideò fortè placituram quia peregrinam , spargant inter Cives ; & quæ in Oceano sibi meruerant naufragia , fidei , moribus , ac legibus inducant. Age Cenfor : hoscinè tu Cives dixeris ? dic transfugas , dic proditores.

Hiccine finem inquirendi faciemus ? Per me licet , modò tamen virgâ cenforiâ excusseris illos otii solliciti sectatores laboriosos , quorum nomen inter Aleatorum convicia ingeminatum , inter hospitum contubernia rubricatum , inter Amphiteatrorum sibilos ventilatum , sonat undique , ubique ignoratur , in societate multiplex , nullum in Patriâ.

Modò stimulo exploraveris an humanum sit genus illud hominum , qui faginatæ molis intrâ cancellos desidiosè revoluti , naturæ pinguis orbe fluenti ac nitido versant sese cum labore & sinè opere ; sicque in Patriâ vivunt non ut ejus opes studio fæcundo renouent veluti apes industriæ , sed inertes fuci voraci otio absument.

Modò humanos in cœtus illos revocaveris osores hominum, qui sic apud se victitant soli ac segrege, ut nec aliis vivant nec sibi, in Patriâ tellure hospites, in propriâ familiâ exules, alieni apud suos, apud se ipsos peregrini, rarò cum hominibus, vix unquam homines.

Modò à civili commercio illos ejeceris civilium rerum exploratores fastidiosos, qui tunc sibi maximè in gente suâ sapiunt, cum sapit ipsis nihil quod gentile fuerit, Philosophi nomine, maledici officio, alieni studio, affectu propè hostes, regionis omnis præter quam suæ præcones, suæ & omnis imperiti æquè & osores, laudatores Reipublicæ quoniam in Regno nati, futuri laudatores Regni si in Reipublicâ editi.

Quid tu, inquiet fortè horum aliquis, ita ne, quia in uno populo nati sumus, jubeamur unius esse populi, ut hujus amor deesse virtutis aliquid & pretii videatur, nisi ex alterius cujusque gentis odio commendatio illi quædam & sanctitas accesserit? Parce querelis, quisquis es; Civem te & hominem volo pariter, homo idem & Civis. Sed quærere illud à te liceat, undè, qui in amandâ Patriâ cavendum id habes maximè ne quid minùs, id unicè caveas ne quid nimis? Societati sacramentum dixisti? Humanè tu quidem. Sed quæ Societas homine dignior, quàm quæ prima suscepit hominem? Vitam dedit illa, cujus officia illi invides; in eâ reptasti puer cui te negas virum. Intellego: illo-

rum es ex hominum numero qui se orbis totius Cives idcirco prædicant, Cives ut nullâ in orbis parte præstare se cogantur; nec tam Patriæ finibus circumscribi, quàm legibus vereris; age Censor; scribe neque Civem, neque Hominem.

Quanquàm & vide ne osores Patriæ censuram in se ita omnem exhauriant, ut illam habeant parcam quam & liberalem merentur miratores ejusdem incauti vel stolidi; qui aut ejus vitia sic tanquàm virtutes religiosâ quâdam studii pravitate in se deflectunt, aut virtutes ipsas ridiculâ ostentationis procaciâ detorquent apud alienos in vitia; illi flagitiosè, quoniam in Patriâ hoc diligunt quod ipsa oderit; hi imprudentè, quoniam indè Patriæ odium concitant, undè laudem illi putant accersere; utrique nimis amatorie, non satis amanter, imò & amore ipso propè hostiliter.

Natus es in eâ insulâ, cujus gens olim legum ac fidei studiosissima laudem propè omnem complexa est, nunc quoquè multam sibi vendicat; artium studiosa & perita, mercatu diffusa & locuples, ingenio sagax & vivida, animo prudens & impavida, digna quæ nos aliquandò vinceret, nec, nisi à nobis, omninò vinceretur; sed quæ, vel exterorum, vel suorum aliquot erroribus ac vitiis ex quo miserè abrepta est, plures in ipso portu suo procellas patitur

patitur quàm ab Oceano timet; quæ folium & altare ita disjunxit apud se & junxit simul, ut ipso utriusque vinculo utriusque diffidium foveatur; quæ suorum aliquot crimine, aliorum omnium infortunio, eò pervenit, ut Religioni cuilibet obvia, multæ parens, plurimæ hospita, omnium patiens, nullius tenax, nescia quam expellat, ignara quam admittat, dubia quam sequatur, sectarum dissensionibus innumeris studiisque ferveat. Quid tu hæc inter? Non te Civem putas, nisi tecum ipse discors, eosdem impingas ad scopulos? Amor, id genus, quid nisi furor est? Patriæ gementi lacrymas impende si unum illud licet, hoc suadet humanitas; si vacat, opem provide; hoc Amor jubet. Sed illud ne adde Patriæ infortuniis, ut, neglectis virtutibus quæ apud illam multæ sunt, crimina quæ sua ægrè patitur, tua esse velis; hoc neque Amor jubet, neque permittit humanitas.

Natus es in eâ Gente quæ olim aperto Marte pugnare solita & omnia vincere, mox occultis artium molitionibus incumbere credita, clypeos in larvas, enses in ficas, ipsas fulminantes aquilas in insidiantes accipitres mutasse, invidiosè magis quàm verè, dicta est aliquandò. Quid tu? Non te Civem putas, nisi morum elegantiam quâ nitet, Religionis integritatem quâ viget, virtutes innumeras quas verè suas fatetur, procaciter dedignatus, opi-

nionem ipsi injuriosam tui opinione injectâ non meliore firmaveris ? Amor , id genus , quid nisi odium est. Sic age inter populos ut qui te viderint animo non pellucidum quidem sed pervium , te saltem in Gente tuâ , vel etiam propter te Gentem tuam absolvere non renuant.

Natus es in eâ Regione quæ suis grandem afflare animum , & grandiores animo spiritus ingerere olîm credebatur , quos facie supinâ , vultu arduo , labris veluti ad quandam Oraculi dignitatem hiatu fatifero deditis , & ipsâ etiam sermonis ampullati fastidiosâ parcitate significarent. Quid tu ? Non te Civem putas nisi vitium illud revocans quod esse gentile omninò desiit , fastidio in alios tuo , aliorum in te tuosque fastidium provocaveris ? Amor , id genus , quid nisi fatuitas est ? Sic imitare splendide conspicuam nepotum magnificentiam , ut magniloquentiam avorum inaniter sonoram non æmuleris.

Sed hoc tibi natura indulgit ut in eâ Gente nascereris quæ sagacitatem ingenii cum animi candore , morum suavitatem cum indolis alacritate , amicitiae fidem cum ipsâ studiorum instabilitate solers conjungere , virtutibus nitet plurimis , paucis admodum nævis laborat , vitiis caret propè omnibus , si levitatem excipias , per quam hoc etiam habet ut esse diu vitiosa nequeat. Quid tu ? Non te Civem putas , nisi dicacitate sæpè injustâ , semper importunâ

quam Patria non probat , odium illi accersas quod non meretur ? Amor , id genus , quid nisi petulantia est ? Sic age cum exteris ut Patria tua quàm omnibus invidenda est , tam invidiosa sit nemini.

Atque hoc est in quo Gentem nostram criminantur maximè homines peregrini, qui Gallorum aliquot festivitate mordaci & aculeatâ provocati , Gallis omnibus maledictiæ notam amant inurere. Injustè illorum plures , quoniam in Gentem omnem id vitii refundunt quod pauciorum est ; inverecundè quidam illorum , quoniam acrem & ingeniosam jocorum urbanitatem conviciorum pinguedine lutulentâ simul & fluidâ ulciscuntur ; illi omnes perperam , quoniam dicacitatis nostræ aculeos per illud in se provocant , quo velint illos retundere. Sed nos an judicamus satis probè qui dissimulatâ populorum aliquot fide quâ nobiscum conveniunt , tarditatem per quam à nobis dissident , ridemus procaciter ; sicque virtutes illorum multas præterimus silentio laudatores, ut Censores nulla nos illorum vitia prætereant ? An humanè facimus qui Gentes quasdam , Neptuno meliore usas quàm Apolline , carpiamus injuriosè quòd in Orbe litterato eadem non obtineant ac in Orbe quæstuario commercii fœnora ; atque illas arguimus quasi habere debeant acumen illud , à quo habemus ipsi ut à nobis vincantur ? An agimus pruden-

ter qui laudem nobis populorum omnium suffragio concedendam ex ipsâ singulorum offensione quærimus? Quasi hoc meliores illorum calculo æstimandi simus, quò deteriores illi nostro judicio renunciati fuerint.

Agite, Galli; suis populos alios permittite vitiis quorum ex fœditate virtutibus vestris splendor novus accedit; vel potiùs sua illis, si potestis, adimite vitia à quibus habent ut ne virtutibus quidem vestris ignoscant. Cernitis ut ex quâlibet Europæ parte hanc in urbem certatim confluant; illos hùc agit cultus vestros invisendi propiùs cupido laudabilis, hîc retinet leges vestras ediscendi studium nobile, hinc abducit mores vestros deferendi apud suos spes ambitiosa; jam vestrùm sat similes, ut Gallo-
rum exempla in illos quid potuerint introspectantur; sat dissimiles, ut intelligatur urbanitate Galli quantum illis antecedant. Pergite, & Amoris ergà Patriam vestri partem hanc esse optimam arbitremini, ut officia quæ jubet peragendo, quem meretur affectum populis omnibus injiciatis; tamque Galli sint animo & voluntate, quàm esse amant commoratione & contubernio.

DIXI.

CUM PERMISSU, die 12 Martii. FEYDEAU DE MARVILLE.